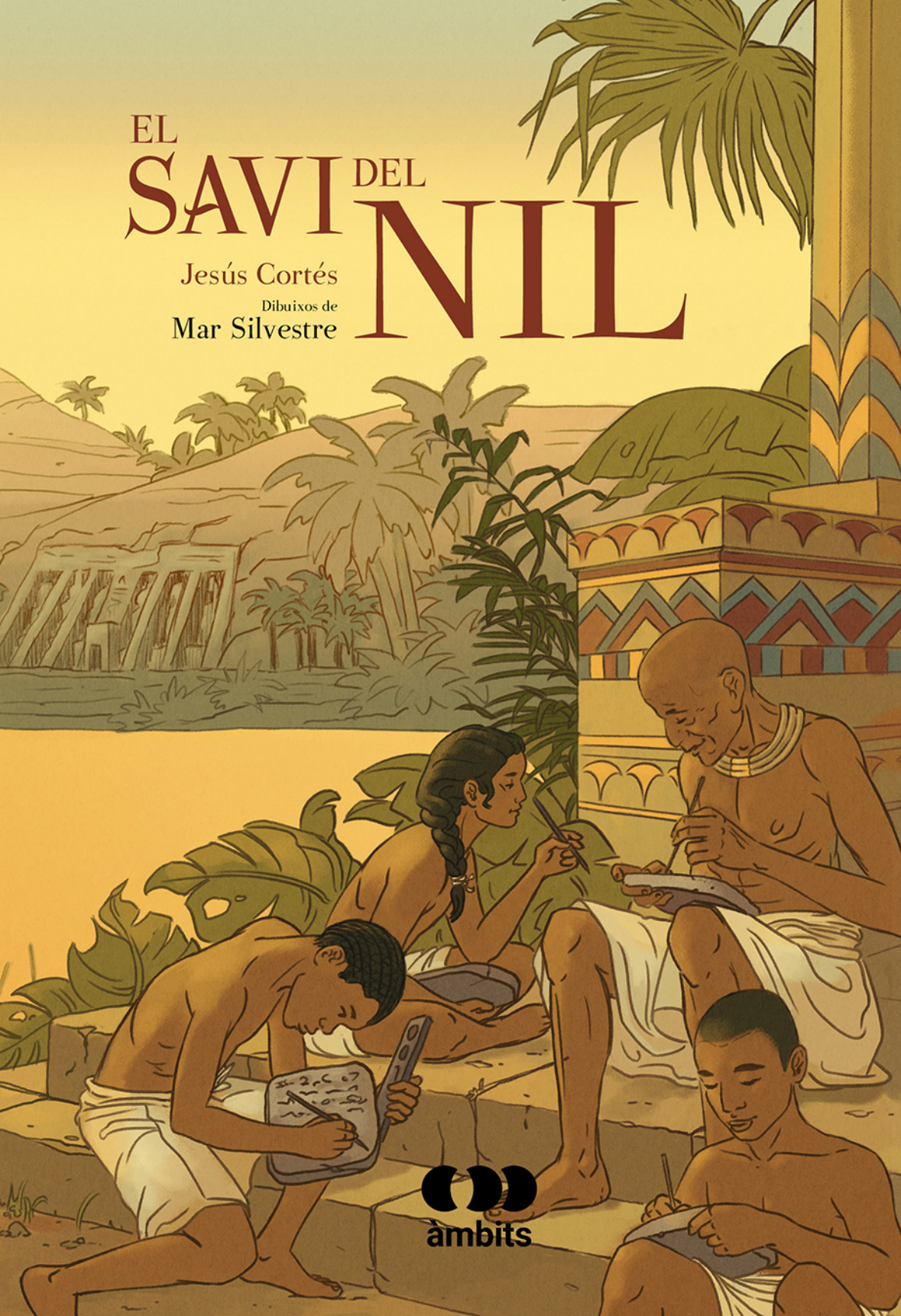

EL SAVI DEL NIL

Jesús Cortés

Dibuixos de
Mar Silvestre

I

EL SAVI

A l'antic país de Kemet, l'actual Egipte, vivia fa més de tres mil anys un savi anomenat Rashidi. Durant mitja vida havia exercit d'escriba i conseller reial al palau del faraó Ramsés II. Tanmateix, l'ancianitat li deia que havia arribat l'hora de deixar el càrrec. El savi Rashidi se sentia cansat. Les responsabilitats ja li pesaven massa. El cor li demanava anar-se'n a viure tranquil a la vora del seu estimat riu, el Nil. Havia pensat a marxar a terres de Núbia, al sud d'Egipte.

Així va ser com arribà el dia que el savi, amb la decisió presa, demanà ser rebut en audiència pel faraó Ramsés. Potser no era un bon moment per a fer peticions. No feia massa, el faraó havia guerregjat a Cadeix contra els hitites d'Anatòlia

per evitar la invasió d'Egipte. La batalla havia quedat en taules. Ningú l'havia guanyada realment. No obstant això, el faraó no es resignava a acceptar-ho. Des que va tornar del camp de batalla, duia una espina clavada al cor. El faraó sempre havia demostrat ser un gran guerrer en nombroses campanyes militars. Fins i tot s'havia enfrontat a pirates a la costa mediterrània. La victòria sempre l'havia acompanyat. Tanmateix, la batalla de Cadeix li havia deixat mal gust de boca. L'escriba Rashidi només esperava que això no jugara en la seua contra.

Quan l'escriba entrà a la sala d'audiències, el faraó Ramsés l'esperava al tron d'or massís. Com que feia molta calor, el faraó mostrava el tors nu. Del coll li penjava un escarabeu de lapislàtzuli que representava el déu Khepri. El duia com un amulet protector contra el mal. El faraó només vestia un *shenti* groc de lli i unes sandàlies de cuir. Un nemes cenyit amb la diadema d'una cobra li cobria el cap rapat. A Rashidi, en canvi, no li calia rapar-se el cap. Era completament calb.

També vestia *shenti* i sandàlies. Però una túnica blanca sense mànegues cenyida amb un cinturó li ocultava la faldeta. De genolls, el savi Rashidi demanà permís per a parlar-hi.

—El teniu, fidel Rashidi —digué el faraó amb to afable.

El savi pensà que potser per intervenció divina el faraó devia estar de bon humor, i mirant a terra va dir:

—Majestat, és per voluntat pròpia que us he de fer una petició.

El faraó, altiu i omnipotent, guardà silenci uns segons.

—Parleu —digué tot seguit.

Rashidi va assentir.

—Soc vell i he perdut facultats —digué—. El meu cap ja no està en condicions de servir-vos com mereix sa majestat. Per això us pregue que m'allibereu del càrrec i poseu al meu lloc a qui, en la vostra saviesa, decidiu.

La petició sorprengué el faraó. Rashidi es quedà callat. Ja havia dit tot el que havia de dir.

Ramsés el coneixia de sobra. Sabia que era parc de paraules.

—Em voleu abandonar? —preguntà el faraó.

—El venerat Thot sap que no és així, majestat —contestà l'escriba—. I també deu saber que no soc digne de perdre la vostra confiança per no servir-vos com cal.

El faraó s'alçà del tron i ordenà a Rashidi que es posara de peus.

—M'heu servit bé —li digué.

Faraó i escriba van eixir a una de les majestuoses balconades de marbre del palau. El sol l'enlluernava tota. Des d'allí es veia el gran delta del Nil en tota la seua extensió. El delta havia conegut dèneu dinasties de faraons, l'últim dels quals, Ramsés II, havia seguit engrandint la civilització forjada pels seus predecessors. Quasi dos mil anys contemplaven ara el delta a través dels ulls del faraó.

—Som un gran poble —digué Ramsés mirant cap al sol—. No debades som fills de Ra.

—Ell ens il·lumina amb els seus càlids rajos —va afegir Rashidi amb to humil.

—Ens il·lumina i li devem la vida, tant a ell com a tots els altres déus al quals adorem dedicant-los els temples més esplèndids.

—Així ha de ser —murmurà Rashidi.

—Encara em queden molts projectes per inaugurar, benvolgut Rashidi.

El faraó es referia a un bon grapat de construccions que estaven a mitjan fer; les de Núbia, les d'Ipet Sut que s'arribarien a conèixer com els temples de Karnak...

—Teniu la força divina per a dur-los a terme, majestat —digué Rashidi—. Però els meus ulls potser no les veuran acabades. Només vull donar descans als meus ossos cansats i acabar l'etapa final de la vida al costat del riu, el que va afavorir els designis divins i ens feu el que som.

—La raça més poderosa de la Terra —digué el faraó, pletòric d'orgull.

Rashidi va assentir novament sense deixar de mirar les veles dels vaixells que navegaven pels ramals del riu.

—Sempre m'heu aconsellat amb prudència i

saviesa —continuà el faraó—. La vostra honorabilitat m'obliga a acceptar la petició que em feu. Soc un faraó just. Recompense la fidelitat igual com castigue amb mà de ferro la insolència i la traïció.

Rashidi ho sabia de sobra. Davant de qualsevol sospita o traïció, el faraó Ramsés ordenava castics fulminants. I les seues ordres eren lleis.

—Si és el vostre desig, aneu en pau, Rashidi —digué el faraó—. La vostra petició és justa com justa és la meua decisió.

Rashidi feu una genuflexió en senyal de respecte. Rashidi no era molt alt. Més prompte era poca cosa. Però de genolls davant del faraó encara semblava més esquifit del que era. El faraó, en canvi, era alt i musculós, d'esquena ampla i cintura estreta. Tenia la mirada de Mehen, el déu serp, el nas aguilenc i una mandíbula prominent, com esculpida en roca. La pell colrada pel sol mostrava les cicatrius de les nombroses guerres que havia lliurat. Al seu costat, l'escriba era com un lliri marcit a l'ombra d'un roure.

—Gràcies, majestat —digué Rashidi.

—Sabeu on viureu? —li va preguntar el faraó.

—Buscaré una casa prop del riu. Havia pensat anar cap a Núbia.

—Emporteu-vos tot el que necessiteu. Farina, gra, sal... Tants sacs com vulgueu. En necessitareu per a tirar avant. Redactaré un escrit per a eximir-vos del pagament de tributs a l'Estat.

El poble baix no se'n salvava. Ciutadans i esclaus es deixaven la pell treballant als camps o als obradors, però una bona part de la producció acabava a les arques de l'Estat. Rashidi sempre havia trobat un poc abusius els tributs que recaptaven els funcionaris.

El faraó es quedà, de sobte, ben parat.

—Us endureu els dos criats que teniu? —preguntà.

—Els criats que m'han servit són vostres, majestat. No tinc cap dret a endur-me'ls —contestà Rashidi.

—Que us continuen servint —digué el faraó mostrant-se magnànim.

Rashidi abaixà el cap, humil.

—No soc mereixedor de tanta generositat, majestat —digué.

—Però... de què viureu quan no us quede farina amb què pagar res? —preguntà el faraó.

—De segur que trobaré alguna ocupació per a guanyar-me el pa. Sempre he sigut home de recursos.

—I bé que m'ho heu demostrat amb el pas del temps.

El comiat entre escriba i faraó fou quasi fratern, i mentre Rashidi tornava a les seues estances podia sentir que el cor li anava a esclafir al pit. Mirava els murs lluent del palau i s'imaginava les parets d'una humil cabanya, amb la remor del Nil entrant-li per les finestres. Després de tota una vida de treball, veia els seus desitjos complits. Per fi se sentia lliure. I en completa llibertat, sense perdre temps, es va posar en marxa.

Rashidi buscà al port algun vaixell que el poguera dur riu amunt. Un comerciant dedicat al transport de mercaderies li preguntà fins on volia anar. El comerciant es deia Musa.

—Fins a terres de Núbia —li contestà Rashidi.

El mercader no acostumava a dur passatgers en els seus viatges. Només l'acompanyaven dos mariners que s'ocupaven de governar el vaixell i de carregar i descarregar mercaderies de port en port.

Musa i Rashidi devien tindre més o menys la mateixa edat. Però Musa, a pesar de ser prim i vell, mostrava una fortalesa que els anys de navegació li havien esculpit per tot el cos.

—I viatjareu a soles? —preguntà el mercader.

—M'acompanyaran dos criats —contestà Rashidi.

Musa se sorprengué. El poble baix no acostumava a tindre criats al seu servei. Rashidi n'havia tingut per obligació del càrrec. I ara en tenia per desig del faraó. S'anomenaven Abasi i Khalid. Eren negres africans que havien arribat a Egipte uns anys arrere buscant treball. I l'havien trobat quedant a càrrec de Rashidi com a criats.

—Deveu ser una personalitat important —digué Musa, amb l'esperança d'eixir de dubtes.

Rashidi li endevinà les intencions.

–He sigut escriba de sa majestat –aclarií–.
Però ja he deixat el càrrec.

–Un escriba de sa majestat! –exclamà Musa.
Tot d’una, el mercader es posà de genolls.

–He dit que he sigut escriba de sa majestat
i que he deixat el càrrec –li digué Rashidi–. Us
agrairia que em tractàreu com un ciutadà més.
No us prosterneu així. Érem els escribes els que
ens posàvem de genolls davant del faraó.

Musa alçà el cap.

–Però éreu escriba –digué–. Formàveu part
del cercle de savis i consellers del faraó. Sou un
savi!

–Els coneixements són una cosa. El rang, una
altra. I ara el meu rang és el de ciutadà –digué
Rashidi.

–Aleshores... m’alce? –dubtà el vell mariner.

–Els ciutadans som mereixedors de respecte,
no d’adoració –li contestà Rashidi.

Musa es posà dret. Començà a fregar-se les
mans pensant en el negoci.

—Nosaltres naveguem de port en port. Cap amunt per una vora del riu. Cap avall, per l'altra. Transportem mercaderia.

—Us donarem els mateixos problemes que la mercaderia que transporteu.

—Però heu dit que volíeu anar fins a terres de Núbia —digué el mercader—. No arribem mai tan al sud.

—Podeu fer una excepció. Us pagaré bé.

—Com de bé? —s'interessà Musa.

—Cinc sacs de farina i cinc més de cigrons. I, quan desembarquem, us cediré temporalment un dels criats que m'acompanyen.

—Durant quant de temps?

—Fins a la pròxima crescuda del riu. Torneu-me'l aleshores.

Eren en època de sembra als camps. Encara faltaven mesos perquè el Nil cresquera i negara els marges com feia cada any amb l'arribada de l'estiu.

Era un bon tracte i Musa el va acceptar. A més, ningú li anava a impedir que pertot ar-

reu se sabera que havia dut un escriba del faraó al vaixell. Això l'anava a fer suar d'orgull.

Passats uns dies, les estances de Rashidi al palau quedaren buides. Al vaixell del mercader Musa, els criats Abasi i Khalid carregaren les pertinences de l'escriba, i a l'hora prevista salparen del port. Per ordre de Rashidi, Abasi i Khalid van fer a la sort qui dels dos es quedaria amb el mercader. Per a Rashidi, que tenia devoció pel riu, fou com iniciar un viatge màgic. Sabia molt bé que, sense les aigües del Nil, Egipte mai hauria pogut existir. Costava creure que a banda i banda, tan a prop, tot fora desert d'arenes xafogoses. Les ciutats que seguien el curs del riu, els camps de blat i d'ordi, la vegetació esponerosa que les palmeres ornades de dàtils contemplaven des de les altures... Res, des de feia mil·lennis, hauria sigut possible sense l'or de la vida que representaven les aigües del Nil.

La travessia riu amunt va ser lenta, però per a Rashidi fou com un regal dels déus. Li faltaven ulls per a admirar els juncs, els bambús, els lotus

sagrats de cor groc i pètals blaus que s'obrien durant la nit i es tancaven durant el dia.

—Els pètals són el cel i el cor és el sol, l'ànima de Ra —li comentava Rashidi a Musa—. El sol ixent i el sol ponent.

Musa no ho sabia, això.

—Només els savis saben aquestes coses —digué.

—I mireu! —assenyalava Rashidi cap al cel—. Una garsa reial!

Musa li seguia el joc.

—I allà una bandada de gavines —digué—. Estic cansant de veure'n. Ho caguen tot. I tenen un mal geni...

—I allò són corbs bevent a la vora!

Fins i tot els criats gaudien del goig del seu amo mentre solcaven les aigües blaves del riu.

Després de deixar arrere la ciutat de Memfis, que els antics egipcis anomenaven Men-Nefer, Rashidi preguntà quant faltava per a arribar a Waset, ciutat que amb el pas del temps seria coneguda com Luxor.

—Passarem per Waset de tornada —li digueren els mariners.

De port en port, la felicitat de Rashidi era cada vegada més gran. A dreta i a esquerra, ciutats i pobles quedaven arrere mentre Rashidi, abraçat al pal de la vela, desitjava que el viatge no s'acabara mai.

Finalment, per terres de Núbia, Rashidi fou conscient que no podia allargar el viatge eternament i es decidí a desembarcar. Ho va fer en un poble molt proper als temples que el faraó va manar construir temps arrere un poc més amunt, davant d'un gran llac. Allí Rashidi s'acomiadà del mercader Musa, i allí quedaren a retrobar-se abans de la crescuda del riu per retornar el criat que la sort havia decidit que es quedara sota les ordres del comerciant. Fou Kahlid. Rashidi no es podia sentir més satisfet quan posà peu a terra.